

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมือง

Roles of Mass Media in Creating Political Communication Network

สุภาภรณ์ ศรีดี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Supaporn Sridee. Faculty of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

Email : caasssup@yahoo.com

Received: 15 December 2020 ; Revised: 21 December 2020 ; Accepted: 22 December 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง 2. แนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาสื่อมวลชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) ระดับผู้บริหาร ได้แก่ ผู้ที่มีตำแหน่งบรรณาธิการข่าว บรรณาธิการบริหาร ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าสถานีวิทยุ โทรทัศน์ เจ้าของกิจการ หัวหน้าฝ่ายหรือตำแหน่งอื่นที่ทำหน้าที่ควบคุมและกำกับนโยบายองค์กรสื่อ จากสื่อแต่ละประเภท ประเภทละ 4 คน รวม 16 คน 2) ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้สื่อข่าว ผู้จัดรายการ ผู้ดูแลเว็บไซต์ด้านเนื้อหา โดยเชิญทุกสื่อเข้าร่วม ให้ได้ครบจำนวน 20 คน

ผลการวิจัยได้ข้อสรุปดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง สื่อมวลชนมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สื่อมวลชนในจังหวัดสงขลา มีการนำเสนอข่าวสารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านทางการรณรงค์ให้ประชาชนไปลงคะแนนการเลือกตั้งทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น โดยเน้นการนำเสนอข่าวสารที่เป็นกลาง สื่อมวลชนมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สื่อมวลชนในจังหวัดสงขลา มีการนำเสนอข่าวสารของทางคณะกรรมการการเลือกตั้งเผยแพร่ให้กับประชาชนในจังหวัดสงขลา 2. แนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง องค์ประกอบของการสร้างเครือข่าย สื่อมวลชนในจังหวัดสงขลา มีการสร้างเครือข่าย ที่มีกิจกรรมที่ทำงานร่วมกันหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน สื่อมวลชนในจังหวัดสงขลา เป็นทั้งเครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ และเครือข่ายจัดตั้งด้วยการสร้างไลน์กลุ่มสื่อมวลชนในสงขลา

คำสำคัญ : บทบาทหน้าที่ สื่อมวลชน การสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมือง

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the roles of mass media in creating political communication network; and (2) to establish guidelines for creating a network of mass media in political communication. This research focuses on mass media study in Songkhla province. Qualitative research was used by using in-depth interviews from two main groups of key informants 1) The executive groups composed of the news editor, the executive editor, the director or head of radio or television station, the business owner, the chief of any department responsible for monitoring all policies implementation. Four from each group to be 16 key informants; 2) the operational groups composed of reporters, program manager, website content administrators from all types of media to be 20 key informants.

The results of the research were (1) roles of the mass media in creating political communication networks were using mass media to promote the political participation among all people, using mass media to present news and relevant activities to promote public participation via public campaigning for elections voting at both national and local levels, focusing on neutral news, and disseminating information from the National Election Commission to people in Songkhla province; and (2) Guidelines for creating a the political communication networks found the existing “natural political communication network” where all kinds of relevant activities such as sharing and learning from each other along with the “set up political communication network” as well as the lines network among all mass media people in Songkhla province.

Keywords : Media Roles, Mass media, Political communication networking

บทนำ

บทบาทของสื่อมวลชนมีความสำคัญต่อการเป็นเครือข่ายการสื่อสารทางการเมืองในการขับเคลื่อนภารกิจด้านต่าง ๆ การสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมืองภาคสื่อมวลชนเพื่อให้การวางแผนการนำสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางด้านสื่อสารการเมืองที่ชัดเจนขึ้น การสร้างความรู้ความเข้าใจในการตัดสินใจทางประชาธิปไตย การส่งเสริมประชาธิปไตยในทางอ้อม โดยควรมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคม เพราะสื่อจะช่วยให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาของสังคม ในด้านที่เกี่ยวกับการปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคม บทบาทดังกล่าวจำเป็นต้องมีเครือข่ายในการทำงานร่วมกับสื่อมวลชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ โดยเลือกพื้นที่นำร่องในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่พื้นที่จังหวัดสงขลา เนื่องจากหากพิจารณาจากพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้ ซึ่งมีสื่อมวลชนกระจายตัวในพื้นที่ต่างๆ นั้น พบว่า จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีสื่อมวลชนแต่ละประเภทซึ่งมีการรวมกลุ่มกันจำนวนมาก (ค้นคืนจาก <http://songkhlahealth.org/paper/461> เมื่อ 5 ธันวาคม 2561) มีกิจกรรมในลักษณะของการเชื่อมโยงเครือข่ายในการทำงานร่วมกันที่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังเป็นจุดเชื่อมต่อกับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพบว่า มีการให้ความสำคัญทั้งการอบรม การแถลงข่าว และการขอความร่วมมือจากสื่อมวลชนในพื้นที่ให้เข้าใจในหลายๆ ประเด็นที่สำคัญ เช่น สถานการณ์ปัญหาชายแดนใต้ เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย สงบสันติ ปราศจากเงื่อนไขที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่าย ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจเมื่อเปิดการค้าเสรีกับประเทศในอาเซียน

รวมทั้งประเด็นทางสังคมอื่นๆ และเป็นจังหวัดที่มีการสร้างเครือข่ายทางด้านการสื่อสารมวลชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมืองของสื่อมวลชน จังหวัดสงขลา ข้อค้นพบที่ได้จะนำไปสู่การพัฒนางานด้านสื่อสารการเมืองโดยใช้เป็นแนวการวางแผน การนำสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล และส่งผลดีต่อการพัฒนาเนื้อหาด้านการสื่อสารทางการเมืองในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชานวัตกรรมการสื่อสารการเมืองและการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชานิเทศศาสตร์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมือง” ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมืองและเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง เป็นการวิจัยโดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) ระดับผู้บริหาร ได้แก่ ผู้ที่มีตำแหน่งบรรณาธิการข่าว บรรณาธิการบริหาร ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าสถานีวิทยุ/โทรทัศน์ เจ้าของกิจการ หัวหน้าฝ่ายหรือตำแหน่งอื่นที่ทำหน้าที่ควบคุมและกำกับการหรือองค์กรสื่อ จากสื่อแต่ละประเภท ประเภทละ 4 คน รวม 16 คน 2) ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้สื่อข่าว ผู้จัดรายการ ผู้ดูแลเว็บไซต์ด้านเนื้อหา โดยเชิญทุกสื่อเข้าร่วม ให้ได้ครบจำนวน 20 คน ในบทนี้ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนหลักประกอบด้วย คือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

แนวคิดและทฤษฎี

1.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการสื่อสาร (Communication Networking)

1.1 นิยามของคำว่า “เครือข่าย” (Network) มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันไว้ดังนี้

สนธยา พลศรี (2552) ให้ความหมายของเครือข่ายว่าหมายถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่ายกลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไป แต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกันพบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวกัน ขณะที่เสรี พงศ์พิศ (2551) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึงขบวนการทางสังคมที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2560) ที่ให้ความหมายว่า หมายถึงการที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใด ๆ ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกิจกรรมต่างๆ และพระมหาสุทิตยธำมาภิกโร (อบอูน) (2559) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึงความร่วมมือและการเปิดรับของฝ่ายต่างๆ ที่จะมีข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อกำหนดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความพยายามที่จะระดมทรัพยากรกระบวนการความรู้และวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จจากการร่วมมือและการเปิดรับในสิ่งใหม่นั้นเสมอ ประเด็นสำคัญของนิยามข้างต้น คือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกใน

เครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิก เครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

ดังนั้น เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้ว เครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือมีภารกิจใหม่อาจกลับมารวมตัวกันได้ใหม่ หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้

1.2 องค์ประกอบของเครือข่าย

การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของเครือข่ายมีความสำคัญ เพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถสร้างเครือข่ายแท้ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญอยู่อย่างน้อย 7 อย่างด้วยกัน คือ

1. มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน (common perception)

การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ต่างกัน มีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้ว จะประสานงานและขอความร่วมมือยาก เพราะแต่ละคนจะติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเอง มองปัญหาหรือความต้องการไปคนละทิศละทาง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้ เพราะมุมมองที่แตกต่างช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการ (process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความต้องการ (need) ของมนุษย์ในเชิงปัจเจก เช่นเกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ โอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ

2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)

วิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึงการที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็จะเริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้น หรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแบบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน <https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/knowledge-management/3313-tapien-model-km>
สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560

3. มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits)

คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงินถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันก็จะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น

ดังนั้น ในการที่จะดึงใครสักคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย จำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม ถ้าจะให้ดีต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่จะร้องขอ ลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เป็นเข้ามาเป็นเพียงไม้ประดับเนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่าย แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติภารกิจ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือเมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน มากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายโดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่น ๆ เข้ามาประกอบ แต่ถ้าทำได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

5. มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)

องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($1+1 > 2$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

6. การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (interdependence)

เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสถานะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าเขาหากหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกี่ยวพันพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

7. มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถุง แต่ละก้อนก็อยู่ในถุงอย่างเป็นอิสระ ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านการเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน โดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย

ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

องค์ประกอบข้างต้นไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกระหว่างเครือข่ายแท้ กับเครือข่ายเทียมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วย

1.3 การก่อเกิดของเครือข่าย

เครือข่ายแต่ละเครือข่าย ต่างมีจุดเริ่มต้น หรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการต่างๆกัน แบ่งชนิดของเครือข่ายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

- เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ

เครือข่ายชนิดนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง (ฉันทะ) เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนหรือมาจากภูมิลำเนาเดียวกัน ที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อน เมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของกลุ่มมากขึ้น ในที่สุดก็พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่ายเพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิกได้กว้างขวางขึ้น เครือข่ายประเภทนี้ มักใช้เวลาก่อร่างสร้างตัวที่ยาวนาน แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว มักจะเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

- เครือข่ายจัดตั้ง

เครือข่ายจัดตั้งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้มีพื้นฐาน ความต้องการ ความคิด ความเข้าใจ หรือมุมมอง ในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน เป็นการทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะจางหายไปในที่สุด เว้นแต่ว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดี ดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้ แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลงเมื่อเปรียบเทียบกับระยะก่อตั้ง

- เครือข่ายวิวัฒนาการ

เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติตั้งแต่แรก และไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรงแต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรืออีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟัง หรือการไปได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่นๆ มา แล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน สร้างพันธสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง เครือข่ายที่วุ่นวายแม้จะไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นภายในโดยตรงตั้งแต่แรก แต่ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งทำนองเดียวกันกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เครือข่ายในลักษณะนี้พบเห็นอยู่มากมาย เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

1.4 การสร้างเครือข่าย (Networking)

หมายถึงการทำให้มีการติดต่อ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อน ที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

Schermerhorn, Hunt, and Osborn (2003) นำเสนอว่าเครือข่ายการสื่อสารที่ดีจะช่วยให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ง่ายขึ้น โดยแบ่งกลุ่มเครือข่ายการสื่อสารได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มปฏิกริยา (Interacting Groups) เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Faceto Face Communication) ซึ่งสมาชิกในองค์กรจะทำงานร่วมกัน มีการประสานกิจกรรมอย่างใกล้ชิด ข้อมูลจะมีการเคลื่อนย้ายไปยังทุกคน ซึ่งมีรูปแบบเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized communication networks) ที่เชื่อมสมาชิกทุกคนโดยตรงกับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยสื่อสารกันโดยตรงและใช้ข้อมูลร่วมกับอีกฝ่ายหนึ่ง เครือข่ายของการสื่อสารแบบกระจายอำนาจเหมาะสำหรับงานที่มีความสลับซับซ้อนและงานไม่ประจำ (Nonroutine Tasks) มีแนวโน้มที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับสมาชิกในระดับสูง

2. กลุ่มปฏิบัติการร่วมกัน (Co-acting Groups) สมาชิกในองค์กรจะทำงานเป็นอิสระต่อกัน เครือข่ายของการสื่อสารแบบรวมอำนาจ (Centralized Communication) เป็นการสื่อสารของกลุ่มซึ่งสมาชิกภายในกลุ่มจะติดต่อไปยังบุคคลเพียงคนเดียวที่เป็นศูนย์กลางของการสื่อสาร ซึ่งทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาหรือทำการตัดสินใจ เครือข่ายการสื่อสารแบบรวมอำนาจจะมีประสิทธิภาพสูงในการแก้ปัญหาที่ง่าย ๆ เมื่องานนั้นเป็นงานประจำหรือเป็นงานที่อาศัยข้อมูลเพียงด้านเดียวเท่านั้น

3. กลุ่มเผชิญหน้า (Counteracting Groups) เป็นความไม่ลงรอยกันหรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มในองค์กร ความขัดแย้งเหล่านี้เกิดขึ้นเนื่องจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ความต้องการในการรับรู้ทัศนคติ และขาดความเข้าใจกัน หรือเป็นความขัดแย้งทางด้านเหตุผล และอารมณ์ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในองค์กร ซึ่งอาจเป็นกลุ่มงานในหน้าที่หรือกลุ่มงานข้ามหน้าที่ได้ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการร่วมมือกันและการประสานกิจกรรมในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ในกลุ่มเผชิญหน้าจะมีเครือข่ายการสื่อสารแบบจำกัด (Restricted Communication network) โดยที่กลุ่มหรือสมาชิกในองค์กรบางตำแหน่งพยายามจะใช้การสื่อสารที่มีความไม่เป็นกลาง เพื่อรักษาสถียรประโยชน์ของกลุ่มตนเอง ซึ่งการสื่อสารเพื่อรักษาความขัดแย้งที่เหมาะสมจะป้องกันความเฉื่อยชา เป็นการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนผ่อนคลายความตึงเครียดและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้ามากเกินไปจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายและความสำเร็จขององค์กร

1.5 การรักษาเครือข่าย

ตราบนิดที่ภารกิจเครือข่ายยังไม่สำเร็จย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาเครือข่ายไว้ ประคับประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และบางกรณีหลังจากเครือข่ายได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายแล้วก็จำเป็นต้องรักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้ หลักการรักษาความสำเร็จของเครือข่าย มีดังนี้ (www.loeigo.th สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560)

1. การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เครือข่ายจะก้าวไปสู่ช่วงชีวิตที่ถดถอยหากไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่สมาชิกของเครือข่ายสามารถกระทำร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อไม่มีกิจกรรมก็ไม่มีกลไกที่จะดึงสมาชิกเข้าหากัน สมาชิกของเครือข่ายก็จะไม่มี

โอกาสปฏิสัมพันธ์กัน เมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกลดลงก็ส่งผลให้เครือข่ายเริ่มอ่อนแอ สมาชิกจะเริ่มสงสัยในการคงอยู่ของเครือข่าย บางคนอาจพลคิดไปว่าเครือข่ายลี้มเล็กไปแล้ว

ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (pattern) ของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้ การที่จะรักษาเครือข่ายไว้ได้ต้องมีการกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมเดียวที่ใช้สำหรับสมาชิกทุกคน ในสำรวจความต้องการเฉพาะของสมาชิกในระดับย่อยลงไปในแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม กล่าวคือควรจะมีกิจกรรมย่อยที่หลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองความสนใจของสมาชิกกลุ่มย่อยในเครือข่ายด้วย โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ก็ต้องอยู่ในทิศทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน ฯลฯ หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น จัดกีฬาสนทนาการระหว่างสมาชิก จัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น ในกรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางมาก กิจกรรมไม่ควรรวมศูนย์อยู่เฉพาะส่วนกลาง ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไปเพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวก

2. การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย

สัมพันธภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไป ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นเสมือนน้ำมันที่คอยหล่อลื่นการทำงานร่วมกันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อใดที่สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกบาดหมางไม่เข้าใจกัน หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกันโดยหาข้อตกลงไม่ได้ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกก็จะเริ่มแตกร้าง ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขอย่างทัน่วงที ก็จะไปสู่ความเสื่อมถอยและความสิ้นสุดลงของเครือข่ายได้ ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะ และควรจัดอย่างสม่ำเสมอไม่ใช่ว่าในช่วงที่มีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น

3. การกำหนดกลไกสร้างระบบใจ

สมาชิกจะยังเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายตราบนานเท่าที่ยังมีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดกลไกบางประการที่จะช่วยจูงใจให้สมาชิกเกิดความสนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งตามทฤษฎีแรงจูงใจแล้ว ปัจเจกต่างก็มีสิ่งจูงใจที่ต่างกัน ดังนั้นควรทำการวิเคราะห์เพื่อบ่งชี้ถึงแรงจูงใจที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละบุคคล แล้วทำการจัดกลุ่มของสิ่งจูงใจที่ใกล้เคียงกันออกเป็นกลุ่ม ๆ อาทิ ค่าตอบแทน เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับ ฯลฯ อันจะนำไปสู่มาตรการในการสร้างแรงจูงใจสำหรับบุคคลในแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง

ถ้าจำเป็นจะต้องให้ค่าตอบแทนเพื่อเป็นสิ่งจูงใจ ควรเป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงานมากกว่าการให้ผลตอบแทนในลักษณะเหมาจ่าย กล่าวคือผู้ที่รับค่าตอบแทนต้องสร้างผลงานเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนโดยผลงานที่ได้ต้องสนับสนุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเครือข่าย และควรมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อสร้างทักษะผูกพันระหว่างผู้รับทุนและผู้ให้ทุน การให้ค่าตอบแทนก็ไม่ควรให้ทั้งหมดในงวดเดียว ทั้งนี้เพื่อให้มีการปรับลดค่าตอบแทนได้หากผู้รับทุนไม่ดำเนินการตามสัญญา

4. การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

หลายเครือข่ายต้องหยุดดำเนินการไป เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอ ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากร ที่สำคัญคือเงินทุนในการดำเนินงาน ซึ่งเปรียบเสมือนเลือดที่ไหลเวียนหล่อเลี้ยงเครือข่ายให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ เมื่อขาดเงินทุนเพียงพอที่จะจุนเจือ เครือข่ายอาจต้องปิดตัวลงในที่สุด หากได้รับการสนับสนุนจะต้องมีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม และมีการรายงานผลเป็นระยะ หากการดำเนินงานไม่คืบหน้าอาจให้ระงับทุนได้

5. การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา

เครือข่ายอาจเกิดปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่เพิ่งเริ่มดำเนินการใหม่ๆ การมีที่ปรึกษาที่ดีคอยให้คำแนะนำและคอยช่วยเหลือจะช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และช่วยหนุนเสริมให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ควรมีที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำ เป็นแหล่งข้อมูลให้ศึกษาค้นคว้า และช่วยอบรมภาวะการเป็นผู้นำให้กับสมาชิกเครือข่าย

6. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

องค์กรหรือเครือข่ายที่เคยประสบความสำเร็จกลับต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างรุนแรงเมื่อเวลาผ่านไป เพราะไม่ได้“สร้างคน” ขึ้นมา接班ไม้ผลัดต่อจากคนรุ่นก่อนเพื่อสานต่อภารกิจของเครือข่าย จำเป็นต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ความสามารถ การมีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายและที่สำคัญ คือเป็นที่ยอมรับนับถือและสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ ดำเนินการให้คนเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลัก เพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไปเมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

1.6 ปัจจัยความสำเร็จของเครือข่ายทางสังคม

สมกุล ถาวรกิจ (ม.ป.ป.) 2559 เสนอว่าการดำเนินงานของเครือข่ายจะประสบความสำเร็จหรือไม่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 14 ประการ ดังนี้

- 1) ความเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งจิตใจและความสามัคคีของสมาชิกเครือข่าย
- 2) สมาชิกมีขวัญ กำลังใจ และเจตนารมณ์ร่วมกัน ที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุ ความสำเร็จ
- 3) ความเสียสละของสมาชิก ทั้งร่างกาย สติปัญญาและทุนทรัพย์หรือทรัพยากร
- 4) มียุทธศาสตร์ระบบการจัดการและการวางแผนที่ดีเหมาะสมกับสถานการณ์ สมาชิกรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น
- 5) มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายเป็นระยะๆ สม่ำเสมอ
- 6) ใช้กระบวนการดำเนินงาน ตามวงจรคุณภาพ
- 7) ผู้นำเครือข่ายมีวิสัยทัศน์มีความสามารถในการตัดสินใจและประสานงานได้ดี
- 8) สมาชิกเครือข่ายมีคุณภาพทุกคนมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
- 9) กิจกรรมของเครือข่าย มีการจัดการอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน
- 10) สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย
- 11) มีการดำรงรักษาเครือข่ายเดิมไว้และขยายเครือข่ายใหม่ เพิ่มเติมขึ้นตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง
- 12) สมาชิกมีความจริงจัง จริงใจ มีความศรัทธาต่อกันและกันและต่อเครือข่าย ดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้เกียรติซึ่งกันและกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- 13) ระเบียบกฎเกณฑ์ของเครือข่าย มีความเหมาะสมกับสมาชิกและการดำเนินงานของเครือข่าย

14) มีทรัพยากรเพียงพอต่อการดำเนินงานของเครือข่าย มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (<https://dtdc.ac.th/research/dtcjournalyear11vol2thai/สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560>)

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนจัดเป็นเครื่องมือการสื่อสารสาธารณะหรือเพื่อส่วนรวม เดิมสื่อมวลชนได้ยื่นเคียงข้างประชาชนและชุมชน ทำหน้าที่ตามบทบาท 5 ด้าน โดยแมคควอล (McQuail, 2010) เสนอกรอบวิเคราะห์หน้าที่สื่อในระดับปัจเจกบุคคล 4 ประการ คือ

1. ด้านข้อมูลข่าวสาร (information)
2. ด้านการแสวงหาข่าวสาร คำแนะนำ หรือแบบอย่างเพื่อนำมากำหนดอัตลักษณ์ให้กับตนเอง (personal identity)
3. ด้านการสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งเดียวกัน และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (integration and social interaction)
4. ด้านความบันเทิง หลีกหนีความเครียด หาสุนทรีย์ให้กับตนเอง (entertainment)

นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังมีบทบาทหรือมีอิทธิพลในด้านการเมือง โดยสื่อมวลชนทุกแขนงสามารถเสนอแนวความคิด ถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง สื่อมวลชนเป็นสื่อการสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เพื่อที่จะให้รัฐวาทะนี้รัฐบาลกำลังทำอะไร ดำเนินการอย่างไรในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ และรัฐบาลจะทราบความทุกข์ร้อน ความต้องการของประชาชนจากสื่อมวลชน นอกจากนั้นสื่อมวลชนยังเป็นเครื่องมือในทางการเมืองโดยตรง เช่น คราวที่ทำการปฏิวัติหรือทำรัฐประหารจะเห็นว่าสื่อมวลชนมีความสำคัญ ถ้าฝ่ายก่อการสามารถยึดสื่อมวลชนทุกประเภทได้ความสำเร็จก็อยู่แค่เอื้อม หรือคราวที่มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรสื่อมวลชนจะมีบทบาทมาก สมพงศ์ เกษมสิน และจตุพร สุภาพ (2550) ได้ประมวลบทบาทของสื่อมวลชนในทางการเมืองไว้ดังนี้

- 1) สามารถรายงานและสอดแทรกความคิดเห็นในเชิงวิจารณ์การเมืองให้ประชาชนให้ทราบ
- 2) สามารถถ่ายทอดความคิดเห็นทั้งในด้านการสนับสนุนและคัดค้านการกระทำของรัฐบาล กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ได้
- 3) สามารถรายงานความเคลื่อนไหวทางการเมืองให้ประชาชนได้ทราบอย่างรวดเร็ว
- 4) เป็นปากเป็นเสียงแทนปวงชน ในลักษณะที่ทำให้เกิดความคิดเห็นของประชาชนเป็นพลังที่เป็นปึกแผ่นได้

5) สามารถถ่ายทอดความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศให้รัฐบาลได้ทราบและสนองความต้องการนั้นได้อย่างถูกต้อง

6) กลุ่มมวลชน สามารถแสดงออกได้ในลักษณะที่เป็นกลุ่ม เช่น ความเห็นของสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถทำให้เกิดน้ำหนักและมีอิทธิพลที่รัฐบาลต้องยอมรับและปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมได้

7) สื่อมวลชน สามารถรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนที่กระจัดกระจายกันอยู่ในลักษณะของความเห็นในอาณาบริเวณที่โดดเดี่ยวเข้ามาเป็นความคิดเห็นที่สามารถเข้าถึงได้อันเป็นผลให้ประชาชนจำนวนมากได้มีโอกาสมมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

จากบทบาทและอิทธิพลของสื่อมวลชนหลายประการดังที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนจะทำหน้าที่เป็นตัวกลาง สื่อกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาลหรือระหว่างประชาชนกับรัฐนั่นเอง ประการสำคัญที่สื่อมวลชนเป็นปัจจัยผลักดันที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครอง

ไบรอัน แม็คแนร์ (Brian McNair, 1995) กล่าวถึง บทบาทที่พึงประสงค์หรือความคาดหวังของสังคมที่มีต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในกระบวนการทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตย ดังนี้

1. การเสนอข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ว่ในขณะนี้กำลังเกิดอะไรขึ้นในสังคมอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนกำลังทำหน้าที่ในการตรวจตรา (Surveillance) หรือการแจ้งเหตุ (Monitoring)
2. การให้การศึกษาแก่ประชาชนถึงความหมาย และความสำคัญของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น
3. การเสนอประเด็นทางด้านนโยบายเพื่อให้มีการถกเถียง แลกเปลี่ยนทางการเมือง หรือแสดงความคิดเห็นสาธารณะ โดยเฉพาะต้องเปิดโอกาสต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง หลากหลาย ซึ่งมีความสำคัญต่อวิถีประชาธิปไตย
4. การตรวจสอบรัฐบาล และสถาบันทางการเมืองทั้งหลายให้ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
5. เป็นช่องทางสำหรับสนับสนุนความคิดเห็นทางการเมือง เช่น พรรคการเมืองต้องการช่องทางในการนำเสนอ นโยบาย หรือโครงการต่าง ๆ ไปสู่การรับรู้ของประชาชน

สรุปจากการศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนในกระบวนการทางการเมือง ผู้วิจัยได้นำเรื่องการเสนอข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ หรือการแจ้งเหตุ การให้การศึกษาแก่ประชาชน การเสนอประเด็นทางด้านนโยบายเพื่อให้มีการถกเถียง การตรวจสอบรัฐบาล และสถาบันทางการเมืองทั้งหลายให้ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาใช้เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ซึ่งแบ่งออกเป็น ส่วนที่ 1 บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง และ ส่วนที่ 2 แนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมืองโดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมืองประกอบด้วย 4 บทบาทหน้าที่หลัก คือ 1) บทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 2) การถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง 3) การเป็นเครื่องมือตรวจสอบทางการเมือง และ 4) การเป็นพื้นที่ประสานความเข้าใจทางการเมือง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) สื่อมวลชนมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

สื่อมวลชนมีการนำเสนอข่าวสารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยมุ่งเน้นในประเด็นที่สำคัญเป็นประโยชน์ ให้การศึกษา ให้ความสำคัญของข้อเท็จจริง การเสนอประเด็นทางด้านนโยบายให้เกิดข้อถกเถียงแลกเปลี่ยนทางการเมืองแก่ประชาชน ผ่านทางวรรณคดีทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เน้นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สร้างเป็นเครือข่ายที่มีการช่วยเหลือกัน มีการแลกเปลี่ยนข่าว ส่งภาพส่งข่าวให้กัน สื่อมวลชนให้ความสำคัญในส่วนหนึ่งของเนื้อหาสาระ การให้ข้อมูลกับประชาชนอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการส่งเสริมการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2) การถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง การถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างองค์กรทางการเมืองกับประชาชน สื่อมวลชนมีการนำข้อมูลข่าวสารของที่เกี่ยวข้องทางการเมืองจากรัฐบาล คณะกรรมการการเลือกตั้ง พรรคการเมืองทั้งระดับประเทศและระดับการเมืองท้องถิ่น การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆทางการเมืองของนักการเมืองใน

จังหวัดสงขลาทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น

3) การเป็นเครื่องมือตรวจสอบทางการเมือง

การเป็นเครื่องมือตรวจสอบทางการเมือง สื่อมวลชนมีการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามนโยบายของนักการเมืองทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น และนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับความเดือดร้อนของประชาชนในจังหวัดสงขลาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำข่าวมุ่งเน้นเรื่องของประเด็นมากกว่า ประเด็นไหนที่ดีเกี่ยวกับราชการหรือประชาชนจะทำ เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในชุมชน ไม่ให้เกิดข้อกังขาหรือข้อโต้แย้ง ถ้ามีข้อข้อกังขาหรือข้อโต้แย้งก็จะไปสัมภาษณ์และออกข่าวในลักษณะที่เน้นไปที่ประเด็น ประเด็นข่าวที่มีผลกระทบกับสังคม การร้องเรียนไปสัมภาษณ์สอบถามปัญหา การโต้แย้งกันก็รายงานข่าว ประเด็นที่ร้อนในขณะนั้นและอาจจะลงไปตรงจุดเพื่อจะเอาข้อมูลตรงนั้นออกมา สร้างเครือข่ายในการที่จะเผยแพร่ข่าว การสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนสร้างกันเอง

4) การเป็นพื้นที่ประสานความเข้าใจทางการเมือง

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมืองการเป็นพื้นที่ประสานความเข้าใจทางการเมือง สื่อมวลชนในจังหวัดสงขลา มีการดำเนินการเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข่าวสารเพื่อให้มีความเข้าใจร่วมกันระหว่างนักการเมืองในจังหวัดสงขลาทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่นกับประชาชนในจังหวัดสงขลา นักข่าวสายการเมืองมีในส่วนกลาง ในส่วนของจังหวัดไม่มีนักข่าวสายการเมือง ภาพพจน์ของสื่อมวลชนในพื้นที่ประเภทเรื่องการเมืองจะถอยออกจากการเป็นเครือข่าย เนื่องจากกลัวถูกไปเป็นเครื่องมือของการเมือง บทบาทในเรื่องของการทำหน้าที่สื่อมวลชนคือเรื่องของประเด็นมากกว่า ประเด็นไหนที่ดีเกี่ยวกับราชการหรือประชาชนจะทำ เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในจังหวัดสงขลา จะไม่ให้เกิดข้อกังขาหรือข้อโต้แย้ง ถ้ามีข้อข้อกังขาหรือข้อโต้แย้งก็จะไปสัมภาษณ์และออกข่าวในลักษณะที่เน้นไปที่ประเด็น การให้ข้อคิดเห็นในเรื่องการเมือง ความขัดแย้งในภาคใต้ว่ามีข้อเท็จจริงอย่างไรในการที่จะนำเสนอต่อผู้บริหารในระดับประเทศ

ส่วนที่ 2 แนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง

แนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของการสร้างเครือข่าย 2) ปัจจัยในการสร้างเครือข่าย 3) กระบวนการในการสร้างเครือข่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) องค์ประกอบของการสร้างเครือข่าย

แนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง มีองค์ประกอบของการสร้างเครือข่าย สื่อมวลชนในจังหวัดสงขลา มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เนื่องจากในจังหวัดสงขลา สื่อมวลชนมีจำนวนไม่มากและพบปะตามงานต่างๆ อยู่ตลอด กิจกรรมที่มีสื่อมวลชนมาร่วมเยอะๆ หรือกิจกรรมที่สื่อมวลชนไปร่วม ส่วนใหญ่เป็นงานแถลงข่าวทั่วไปที่เป็นงานของรัฐ การเชิญสื่อมวลชนส่วนใหญ่จะเชิญทางอีเมลและโทรศัพท์ และทางกลุ่มไลน์ที่เป็นกลุ่มสื่อมวลชน โดยกลุ่มไลน์หลักๆ ที่เป็นสื่อมวลชนสงขลาสร้างมาจากสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นคนที่ประสานสื่อส่งข้อมูลข่าวสารหน่วยงานราชการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเอกชน รัฐวิสาหกิจต่างๆ การจัดกิจกรรมที่ต้องการนำเสนอให้เป็นข่าวอยากเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ก็จะส่งข้อมูลข่าวสารเข้าไปที่ประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ซึ่งหน่วยงานราชการหลายที่ผ่านประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ก็จะเอามาลงในปฏิทินข่าวและปฏิทินข่าวจะมีทุกวัน

ในกลุ่มไลน์มีสมาชิกอยู่ 300 กว่าคน มีทั้งหัวหน้าส่วน ผู้บริหารส่วนจังหวัด สื่อมวลชน มีครบทั้งภาครัฐและเอกชน สื่อมวลชนจะเข้าไปดูจากกลุ่ม ไลน์ว่าสนใจข่าวไหน มีหน่วยงานราชการที่จัดกิจกรรมขึ้นมา

อาจจะส่งตรงให้ สื่อมวลชน นั่นก็คือวิธีการทำงานในเรื่องของสื่อมวลชนที่ทางกรมประชาสัมพันธ์ ดำเนินงานอยู่

งานวิจัยนี้พบว่าสื่อมวลชนจังหวัดสงขลาเมืองค้ประกอบในการสร้างเครือข่ายครบถ้วน ประกอบด้วย

- 1) มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน คือ มุมมองของความเป็นสื่อมวลชน
- 2) มีวิสัยทัศน์ร่วมกันโดยเครือข่ายสื่อมวลชนการสื่อสารทางการเมืองของจังหวัดสงขลาวิสัยทัศน์ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เน้นข้อเท็จจริง เป็นประโยชน์และให้ความรู้แก่ประชาชน
- 3) มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเครือข่ายนี้มีความสนใจในเรื่องข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย โดยสมาชิกภายในเครือข่ายจะมีส่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทางการเมือง

5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันซึ่งภายใต้เครือข่ายนี้จะมีทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีการเสริมสร้าง และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมืองกัน

6) การเกื้อหนุนพึ่งพากัน เครือข่ายมีการช่วยเหลือเกื้อหนุนกันทั้งในเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองหรือเรื่องอื่น ๆ 7) มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมือง และแลกเปลี่ยนข้อมูลอื่น ๆ

2) ปัจจัยในการสร้างเครือข่าย

แนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยในการสร้างเครือข่ายสื่อมวลชนในจังหวัดสงขลาเป็นทั้งเครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ และเครือข่ายจัดตั้ง ไลน์ กลุ่มสื่อมวลชนในสงขลา มีหลายกลุ่มแยกตามเทศบาล มีสื่อสงขลา ประชาสัมพันธ์หาดใหญ่ คอหงส์และมีอีกประมาณ 8-9 กลุ่ม สื่อมวลชนในจังหวัดสงขลาส่วนมากจะอยู่ในกลุ่มสื่อสงขลาเป็นของประชาสัมพันธ์จังหวัด ประชาสัมพันธ์หาดใหญ่เป็นของเทศบาลหาดใหญ่ และข่าวสารองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) สงขลา เป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา และมีสมาคมนักหนังสือพิมพ์ภูมิภาคใต้แห่งประเทศไทย สมาคมนักสื่อสารมวลชน สมาคมวิทยุประกอบการประชุมชมรมของวิทยุกระจายเสียง การสร้างเครือข่าย เว็บไซต์ทิมทิงหรือเว็บไซต์อื่นที่จะนำข่าวสารลงได้ เพื่อเป็นเครือข่ายในการที่จะเผยแพร่ข่าว การสร้างเครือข่าย สร้างกันเองระหว่างสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ และเว็บไซต์

3) กระบวนการในการสร้างเครือข่าย

แนวกระบวนการในการสร้างเครือข่าย สื่อมวลชนในจังหวัดสงขลา มี ไลน์ กลุ่มสื่อมวลชน ทางประชาสัมพันธ์จังหวัดแจ้งข่าวสาร ตารางงานในแต่ละวันของหน่วยงานที่เขาจะส่งรายงานประจำจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัดก็มีหน้าที่ส่งมาทางสื่อมวลชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา กลุ่ม ไลน์ คือเครือข่ายหลักที่เป็นสื่อมวลชนสงขลา สร้างมาจากสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นคนที่ประสานส่งข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานราชการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเอกชน รัฐวิสาหกิจต่างๆ กลุ่ม ไลน์ จะมีสมาชิกอยู่ 300 กว่าคน มีทั้งหัวหน้าส่วน ผู้บริหารส่วนจังหวัด สื่อมวลชน ครบทั้งภาครัฐและเอกชน สื่อมวลชนจะเข้าไปดูจากกลุ่ม ไลน์ ว่าสนใจข่าวไหน มีหน่วยงานราชการที่จัดกิจกรรมขึ้นมาอาจจะส่งตรงให้ สื่อมวลชน นั่นก็คือวิธีการทำงานในเรื่องของสื่อมวลชนที่ทางกรมประชาสัมพันธ์ดำเนินงานอยู่ เครือข่ายที่มีของสื่อมวลชนสร้างใช้ไม่ได้กับการเมือง ภาพพจน์ของสื่อมวลชนในพื้นที่ประเภทการเมืองจะถอยออกจากการเป็นเครือข่าย คนได้กลัวถูกไปเป็นเครื่องมือของการเมืองสื่อมวลชนต้องเป็นกลาง มีหน้าที่สื่อสาร ไม่ได้มีหน้าที่ไปทางซ้ายหรือขวา ทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อกลาง โดยพยายามหลีกเลี่ยงข่าวการเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมืองและแนวทางการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมือง โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นทั้งบุคคลากรในสายวิชาการและวิชาชีพ ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอใน 2 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

ส่วนที่ 1 บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง และ ส่วนที่ 2 แนวทางการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมืองโดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง การเป็นเครื่องมือตรวจสอบทางการเมือง สื่อมวลชนในจังหวัดสงขลา มีการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามนโยบายของนักการเมืองในจังหวัดสงขลาทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น และนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับความเดือดร้อนของประชาชนในจังหวัดสงขลาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทในเรื่องของการทำข่าวเรื่องของประเทศนั้นมากกว่า ประเด็นไหนที่ดีเกี่ยวกับราชการหรือประชาชนจะทำ เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในชุมชนสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2560) ภูริดา เชาวศักดิ์สงคราม (2558) บาว นาค (2555) เลอภพ ไสรัตน์และคณะ (2554) วันจักร์ โกมลวิวัฒน์ (2554) Edward Herman and Noam Chomsky, 1988 ที่กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนต่อการป้องกันและแก้ไขการทุจริตคอร์รัปชัน สื่อมวลชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการชี้ให้เห็นช่องทางทุจริตที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนั้นบทบาทสำคัญของสื่อมวลชนยังเป็นผู้ที่มีหน้าที่ตรวจสอบ แสวงหาข้อมูลข่าวสารการทุจริตคอร์รัปชันมาเผยแพร่ให้กับคนในสังคมได้รับรู้ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยเปลี่ยนแปลงเจตนา ค่านิยมที่เคยมีอยู่อย่างไม่ถูกต้องให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ถูกต้องโดย สื่อมวลชน ถือเป็นหนึ่งในกลไกทางสังคมที่สำคัญที่จะมีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาวีรคติ ค่านิยมของคนในสังคมให้มีพฤติกรรม และการกระทำที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการป้องกันและแก้ไขการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสังคม

ส่วนที่ 2 แนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมือง

แนวทางการสร้างเครือข่ายของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารทางการเมืองของสื่อมวลชนในจังหวัดสงขลา กลุ่ม ไลน์ คือกลุ่มหลักๆ ที่เป็นสื่อมวลชนสงขลาสร้างมาจากสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นคนที่ประสานสื่อส่งข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานราชการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเอกชน รัฐวิสาหกิจต่างๆ การจัดกิจกรรมที่อยากจะข่าว อยากรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ก็จะส่งข้อมูลข่าวสารเข้าไปที่ประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ก็จะเรียงลำดับออกมาเป็นรายการในแต่ละวันเป็นปฏิทินข่าว แต่ว่าหลักๆ แล้วจะเป็นของผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา นอกจากนั้นก็จะหน่วยงานต่างๆ ที่ส่งข้อมูลเข้าไป ซึ่งหน่วยงานราชการหลายที่ผ่านประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลา ก็จะเอามาลงในปฏิทินข่าวและปฏิทินข่าวจะมีทุกวัน เพราะฉะนั้นในกลุ่มไลน์มีสมาชิกอยู่ 300 กว่าคน มีทั้งหัวหน้าส่วน ผู้บริหารส่วนจังหวัด สื่อมวลชน ต้องบอกว่าครบทั้งภาครัฐและเอกชน สื่อมวลชนจะเข้าไปดูจากกลุ่ม ไลน์ว่าสนใจข่าวไหน มีหน่วยงานราชการที่จัดกิจกรรมขึ้นมาก็สามารถส่งตรงให้ สื่อมวลชนได้ ซึ่งเป็นวิธีการทำงานกับสื่อมวลชนที่ทางกรมประชาสัมพันธ์ดำเนินงานอยู่ สอดคล้องกับ สกุลศรี ศรีสารคาม (2560) วสันต์ ลิ้มรัตน์ภักกุล (2558) ,Denis McQuail's (2010)

ส่วนบทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ ยังพบว่า สื่อดิจิทัลสมัยใหม่มีบทบาทในการสร้างค่านิยมทั้งเชิงลบและเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้สื่อดิจิทัลสมัยใหม่ยังเข้ามามีบทบาทในฐานะเครื่องมือและพื้นที่ให้ค้นหา สำรวจ ทดลอง และทดสอบอัตลักษณ์ รวมทั้งยังมีบทบาททางอ้อมในการขัดเกลาทางสังคมอีกด้วย เรื่องนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสกุลศรี ศรีสารคาม.(2560) สมกฐ ถาวรกิจ (ม.ป.ป.) วสันต์ ลิ้มรัตน์ภัทรกุล (2558) ธีรวิมล กายแก้ว (2556) เสรี พงศ์พิศ (2552) สมพงศ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ (2550) ณัฐกานต์ ภูณณรงค์.(2550) John R. Schermerhorn, Jr., James G. Hunt, Richard N. (2003) เรื่องบทบาทของการสื่อสารในการสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะ พบว่าได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อรับมือกับสภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) โดยการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครเป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ได้ถูกบังคับ ซึ่งการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการช่วยสร้างอาสาสมัคร รักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มเดิม และขยายเครือข่ายความร่วมมือไปยังอาสาสมัครกลุ่มอื่นๆ โดยการทำงานในลักษณะของการทำงานโดยการสื่อสารเพื่อการสร้าง รักษา และขยาย เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยทำให้เครือข่ายสามารถคงอยู่ต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมือง รวมทั้งแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมเป็นการขยายผลต่อยอดให้ได้องค์ความรู้ที่ลุ่มลึกกว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) กรมประชาสัมพันธ์ ควรมีนโยบายในการสร้างเครือข่ายสื่อมวลชนผ่านกลุ่ม ไลน์ ในทุกๆ จังหวัด เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อให้สามารถสร้างเครือข่ายสื่อมวลชนที่สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว
- 2) คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรมีนโยบายการสร้างเครือข่ายสื่อมวลชนผ่านกลุ่ม ไลน์ ในทุกๆ จังหวัดเพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองให้กับประชาชนผ่านสื่อมวลชน
- 3) นักการเมือง ควรมีนโยบายในการสร้างเครือข่ายสื่อมวลชนผ่านกลุ่ม ไลน์ ในทุกๆ จังหวัดเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารกับประชาชนผ่านสื่อมวลชนได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ประชาสัมพันธ์จังหวัดต้องมีการปฏิบัติการการสื่อสารเพื่อการสร้างเครือข่ายสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร
- 2) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ควรมีกลุ่มไลน์ ร่วมกับสื่อมวลชนทั้งส่วนกลางและในทุ ก จังหวัดเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารกับสื่อมวลชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมืองในจังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี
- 2) ควรทำการศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการสร้างเครือข่ายภาคธุรกิจ อาชีพ บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารของภาคธุรกิจ
- 3) ควรศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมืองขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

บรรณานุกรม

- การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/knowledge-management/3313-tapien-model-km>
- การสร้างเครือข่าย (Networking). สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก www.loe1.go.th
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2560). *ทฤษฎีการคอรัปชั่น*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <https://www.li.mahidol.ac.th/conference2016/thailand4.pdf>
- ณัฐกานต์ กุลณรงค์. (2550). *การสื่อสารทางการเมืองบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในช่วงการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ . มหาวิทยาลัยเชียงใหม่/เชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2560, จาก library.cmu.ac.th
- ธีรภูมิ กายแก้ว. (2560). *การสร้างเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่ม กรุงเทพมหานคร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2560, จาก <https://hs.kku.ac.th/ichuso/2018/ICHUSO-097.pdf>
- ธีรภูมิ กายแก้ว.(2556). *ปัจจัยความเจริญเติบโตของเครือข่าย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <https://www.skru.ac.th>
- บาว นาค. (2555). *บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก www.presscouncil.or.th
- บาว นาค. (2555). *การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยของชุมชนท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/baocd12>
- ภูริดา เซวงศักดิ์สงคราม.(2558). *เครือข่าย ขั้นตอนการรณรงค์และกลยุทธ์การสื่อสารของโครงการสวนผักคนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2560, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E.../146970/>
- พระมหาสุทิตยาอาภากร (อบอุ้น). *เครือข่าย :ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <http://library.thaihealth.or.th/>
- เลอภพ ไสรัตน์และคณะ (2554). *บทบาทสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก grad.vru.ac.th/pdf-journal/JourTs53/15Lerpop
- วันฉัตร โกมลวิวัฒน์. (2554). *เรื่องการสื่อสารการเมืองผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มคนเสื้อหลากสี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2560, จาก www.tnrr.in.th/2558/?page=research
- วันฉัตร โกมลวิวัฒน์. (2554). *องค์ประกอบของเครือข่าย. เครือข่ายเทียม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก www.loe1.go.th/TH/attachments
- หน้าที่ของสื่อ. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1279716>
- สนธยา พลศรี.(2550). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์ โอเดียนสโตร์.
- สมกฤษฏ์ อารวกิจ (ม.ป.ป.).(2559). *ปัจจัยความสำเร็จของเครือข่ายทางสังคม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <https://dtc.ac.th/research/dtcjournalyear11vol2thai>
- สมพงศ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ.(2550). *ประชาธิปไตยกับการพัฒนาเศรษฐกิจและระบบการเมือง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก https://www.baanjomayut.com/library_4/politics/14.html
- 5 มิถุนายน 2560, จาก <http://slbkb.psu.ac.th/xmlui/handle>

- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี พงศ์พิศ.(2552). *ประเภทเครือข่ายทางสังคม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2562, จาก <https://hs.kku.ac.th/ichuso/2018/ICHUSO-097.pdf>
- สกุลศรี ศรีสารคาม.(2560). *การส่งเสริมแนวทางการใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ในกระบวนการรายงานข่าวในยุคเทคโนโลยีหลอมรวม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <https://campus.campus-star.com/variety/129389.html>
- สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม.(2557). สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2560, จาก library2.parliament.go.th
- สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา.(2560). *รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดสงขลา*. สืบค้นเมื่อวันที่
- สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา.(2560). *แนวทางการสร้างสงขลาพอเพียง* สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <http://songkhlahealth.org/paper/461>
- McQuail's, Denis.(2010). *Mass Communication Theory is not just a seminal text in the study of media*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, https://books.google.com/.../McQuail_s_Mass_Communication_Theory.html
- Curran, James and Seaton, Jean. (1991) *Power without responsibility*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <https://www.academia.edu>
- Schermerhorn John R. , Hunt James G. , Osborn Richard N.(2003) *Organizational behavior* *Organizational behavior* / สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <https://trove.nla.gov.au/work/7900576>
- Heywood Extension.(2002). *The East Lancashire Light Railway Order*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2002/1384/contents/made>
- McNair, B. (1995) *An Introduction to Political Communication* Routledge. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <https://qut.academia.edu/BrianMcNair/CurriculumVitae>